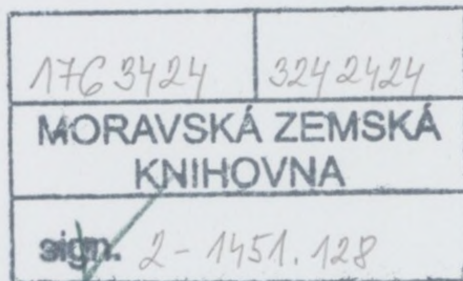

OBSAH

1	ÚVODEM	7
	Hedvika Novotná, Ondřej Špaček, Magdaléna Šťovíčková Jantulová	

ČÁST I: EMPIRICKÝ VÝZKUM: KONTEXTY, PRINCIPY A SOUVISLOSTI

2	SPOLEČENSKÉ VĚDY A EMPIRICKÝ VÝZKUM	15
	Ondřej Špaček	
3	ROZVAHA VÝZKUMNÉHO PROJEKTU	35
	Hedvika Novotná, Magdaléna Šťovíčková Jantulová	
4	ETIKA VÝZKUMU	57
	Markéta Zandlová, Magdaléna Šťovíčková Jantulová	

ČÁST II: KVANTITATIVNÍ VÝZKUM

5	KVANTITATIVNÍ STRATEGIE VÝZKUMU	93
	Ondřej Špaček	
6	POPULACE A VÝBĚR	123
	Ondřej Špaček	
7	DOTAZNÍK	141
	Ondřej Špaček	
8	STRUKTUROVANÉ POZOROVÁNÍ	169
	Jitka Lindová	
9	EXPERIMENT	195
	Gabriela Seidlová Málková, Klára Bártová, Iva Poláčková Šolcová	
10	KVANTITATIVNÍ ANALÝZA DAT	219
	Ondřej Špaček	

ČÁST III: KVALITATIVNÍ VÝZKUM

11	KVALITATIVNÍ STRATEGIE VÝZKUMU Hedvika Novotná	257
12	VÝBĚR VZORKU A PROSTŘEDÍ VÝZKUMU Hedvika Novotná	289
13	ROZHOVOR Markéta Zandlová	315
14	ZÚČASTNĚNÉ POZOROVÁNÍ Martin Heřmanský	353
15	NEVTÍRAVÉ VÝZKUMNÉ PŘÍSTUPY Veronika Seidlová, Magdaléna Šťovíčková Jantulová, Hedvika Novotná	391
16	ANALÝZA A INTERPRETACE DAT V KVALITATIVNÍM VÝZKUMU Martin Heřmanský	415

APENDIX

17	HISTORICKÝ VÝVOJ POZNÁVACÍCH PROSTŘEDKŮ SPOLEČENSKÝCH VĚD Karel Müller	447
	O AUTORECH	462
	BIBLIOGRAFIE	466
	REJSTŘÍK	482

2.1	VĚDA A METODOLOGIE	17
2.1.1	Vědecká metoda a naivní empiricismus	18
2.2	TEORETICKÁ VÝCHODISKA	20
2.2.1	Teorie	20
2.2.2	Koncepty	23
2.3	KLÍČOVÉ EPISTEMOLOGICKÉ SPORY SPOLEČENSKÝCH VĚD	24
2.3.1	Vysvětlení a porozumění	25
2.3.2	Nomotetické a idiografické přístupy	26
2.3.3	Induktivní a deduktivní usuzování	27
2.4	STRATEGIE EMPIRICKÉHO VÝZKUMU	29
2.4.1	Kvantitativní výzkumná strategie	29
2.4.2	Kvalitativní výzkumné strategie	30
2.4.3	Propast mezi strategiemi?	30
	Shrnutí	32
	Doporučená literatura	33

3.1	STRUKTURA VÝZKUMNÉHO PROCESU	37
3.2	VOLBA TÉMATU	38
3.3	TEORETICKÉ UKOTVENÍ	41
3.3.1	Vyhledávání literatury	43
3.3.2	Role odborné literatury v procesu empirického výzkumu	47
3.3.3	Rešerše literatury	50
3.4	VÝZKUMNÝ PROBLÉM A VÝZKUMNÉ OTÁZKY	52
3.5	VOLBA VÝZKUMNÉ STRATEGIE	54
3.6	VOLBA METODOLOGICKÝCH POSTUPŮ	55
	Shrnutí	56
	Doporučená literatura	56

4.1	PROCEDURÁLNÍ ETIKA A ETIKA V PRAXI	60
4.2	ZÁKLADNÍ ETICKÁ PRAVIDLA	62
4.3	TRANSPARENTNOST VÝZKUMU	67
4.3.1	Otevřený a skrytý výzkum	67
4.3.2	Informovaný souhlas	70
4.3.3	Anonymizace dat	75
4.3.4	Souhlas se zpracováním osobních údajů	77
4.3.5	Archivace	79
4.4	ETICKÉ KODEXY A ETICKÉ KOMISE	80
4.5	AUTORSKÁ PRÁVA, PUBLIKAČNÍ ETIKA	83
4.6	ETIKA VÝZKUMU A MOCENSKÉ ASYMETRIE	85
4.6.1	Aplikovaný a angažovaný výzkum	87
4.7	ZÁVĚREM	88
	Shrnutí	89
	Doporučená literatura	90

Za odbornou spolupráci na kapitole děkujeme Mgr. Hedvice Novotné, Ph.D. Za komentáře kapitoly a doplnění psychologických aspektů děkujeme doc. PhDr. Ivě Poláčkové Šolcové, Ph.D., (rámečky 4.2, 4.3 a 4.4) a doc. PhDr. Gabriele Seidlové Málkové, Ph.D., (rámeček 4.5). Za odbornou konzultaci částí kapitoly věnovaných právním aspektům výzkumu děkujeme Mgr. Janu Jindrovi, pověřenci pro ochranu osobních údajů UK, a JUDr. Janu Wágnerovi z Právního odboru UK.

5.1	KONCEPTY A MĚŘENÍ	96
5.1.1	Reliabilita a validita	100
5.2	CÍLE VÝZKUMU	102
5.3	POPIS JAKO CÍL	102
5.4	VYSVĚTLENÍ JAKO CÍL	107
5.4.1	Korelace	108
5.4.2	Časová posloupnost	109
5.4.3	Vyloučení vnější příčiny	110
5.4.4	Pravděpodobnostní vztah a výjimky	113
5.5	POSTUP KVANTITATIVNÍ STRATEGIE	115
5.5.1	Formulace výzkumné otázky	115
5.5.2	Uspořádání výzkumu	118
5.5.3	Operacionalizace a příprava výzkumného nástroje	118
5.5.4	Návrh způsobu výběru	120
5.5.5	Análýza dat	121
5.5.6	Interpretace výsledků a vztažení k hypotéze	121
	Shrnutí	122
	Doporučená literatura	122

6.1	ZPŮSOBY VÝBĚRU	126
6.2	PRAVDĚPODOBNOSTNÍ VÝBĚR	127
6.2.1	Prostý náhodný výběr	127
6.2.2	Komplexní náhodné výběry	129
6.3	NEPRAVDĚPODOBNOSTNÍ VÝBĚRY	130
6.3.1	Kvótní výběr	130
6.3.2	Dostupný výběr	131
6.4	VÝBĚR RESPONDENTŮ NA INTERNETU	134
6.5	NÁVRATNOST	134
6.6	SEKUNDÁRNÍ ANALÝZA DAT	136
	Shrnutí	138
	Doporučená literatura	139

7.1	STANDARDIZACE	144
7.2	ZPŮSOBY DOTAZOVÁNÍ	144
7.2.1	Problémy dotazování za přítomnosti tazatele	145
7.2.2	Problémy samostatně vyplňovaného dotazníku	145
7.2.3	Shrnutí způsobů dotazování	146
7.3	DALŠÍ ZPŮSOBY DOTAZOVÁNÍ	147
7.3.1	Telefonické dotazování	147
7.3.2	Online dotazníky	148
7.4	KONSTRUKCE DOTAZNÍKU	150
7.5	KONSTRUKCE OTÁZKY	150
7.5.1	Otevřené otázky	151
7.6	UZAVŘENÉ OTÁZKY	153
7.7	ÚSKALÍ PŘI TVORBĚ OTÁZEK	157
7.7.1	Nejednoznačnost	158
7.7.2	Příliš dlouhý text	158
7.7.3	Dvojitá otázka	159
7.7.4	Sociálně žádoucí odpovědi	159
7.7.5	Komplikované a nesrozumitelné formulace	160
7.7.6	Odborné či technické pojmy	162
7.8	STRUKTURA DOTAZNÍKU	163
7.9	PODOBA DOTAZNÍKU	164
7.10	PILOTÁŽ DOTAZNÍKU	166
7.11	DOTAZNÍK JAKO VÝZKUMNICKÁ RUTINA	167
	Shrnutí	167
	Doporučená literatura	168

8.1	PRINCIP MĚŘENÍ	172
8.2	KLÍČOVÉ VOLBY PŘI STRUKTUROVANÉM POZOROVÁNÍ	175
8.2.1	Volba pozorovaného vzorku a prostředí	175
8.2.2	Volba živého pozorování nebo pořízení nahrávek	176
8.3	PŘÍPRAVA SBĚRU DAT	178
8.3.1	Způsob záznamu	178
8.3.2	Časový rozsah pozorování	181
8.3.3	Časový plán záznamu	182
8.3.4	Kódovací schéma	186
8.3.5	Posuzovací škály	190
8.4	PŘÍPRAVA DAT PRO STATISTICKOU ANALÝZU	191
	Shrnutí	192
	Doporučená literatura	193

9.1	CO JE TO EXPERIMENT?	197
9.2	PRVNÍ KROKY K NÁVRHU VÝZKUMU S EXPERIMENTEM	198
9.3	PODMÍNKY PRO REALIZACI EXPERIMENTU	200
9.4	NEŽÁDOUCÍ PROMĚNNÉ A OHROŽENÍ VALIDITY EXPERIMENTU	204
9.5	TYPY EXPERIMENTÁLNÍCH DESIGNŮ	207
9.5.1	Vnitrosubjektový design experimentu (within-subject experiment)	208
9.5.2	Mezisubjektový design experimentu (between-subject experiment)	211
9.5.3	Kvaziexperiment	213
9.6	VÝHODY A NEVÝHODY EXPERIMENTU	215
	Shrnutí	216
	Doporučená literatura	217

10.1	TYPY PROMĚNNÝCH	223
10.1.1	Spojité a diskrétní proměnné	224
10.1.2	Kvalitativní proměnné	224
10.1.3	Kategorické proměnné	225
10.1.4	Hierarchie typů proměnných	225
10.2	SEZNÁMENÍ SE S DATY	227
10.2.1	Datová matice	227
10.2.2	Sekundární analýza	229
10.2.3	Průzkum dat	229
10.3	TRANSFORMACE PROMĚNNÝCH	230
10.3.1	Snížení počtu kategorií	231
10.3.2	Změna typu proměnné	231
10.3.3	Tvorba škál a typů	233
10.4	PRINCIPY STATISTICKÉ ANALÝZY	234
10.4.1	Popisné statistiky	234
10.4.2	Testování hypotéz	237
10.5	ZÁKLADNÍ STATISTICKÉ METODY	240
10.5.1	Srovnání průměrů	240
10.5.2	Kontingenční tabulka	242
10.5.3	Korelační analýza	245
10.5.4	Regresní analýza	248
10.6	INTERPRETACE VÝSLEDKŮ	250
	Shrnutí	253
	Doporučená literatura	253

11.1	PODSTATA KVALITATIVNÍCH STRATEGIÍ VÝZKUMU	260
11.2	IDIOGRAFICKÝ A INDUKTIVNÍ PŘÍSTUP	261
11.3	TEORIE V KVALITATIVNÍM VÝZKUMU	263
11.4	INTERAKTIVNÍ CHARAKTER PROCESU VÝZKUMU A JEHO SITUOVANOST	266
11.5	LOGIKA METODOLOGICKÝCH ROZHODNUTÍ	270
11.6	POVAHA ZÁVĚRŮ V KVALITATIVNÍM VÝZKUMU: ANALÝZA A INTERPRETACE	277
11.7	SUBJEKTIVITA A OBJEKTIVITA, MOŽNOSTI ZOBECNĚNÍ, REFLEXIVITA A TRANSPARENTNOST	280
11.8	KVALITA KVALITATIVNÍCH STRATEGIÍ VÝZKUMU	283
	Shrnutí	286
	Doporučená literatura	287

Za komentáře a doplnění sociologických a psychologických aspektů děkuji Mgr. Magdaléně Šťovíčkové Jantulové (rámečky 11.1, 11.10 a 11.11) a doc. PhDr. Ivě Poláčkové Šolcové (rámeček 11.6 a pasáž věnovaná fenomenologickým přístupům v kapitole 11.5).

12.1 ÚVAHA O VZORKU V PROCESU VÝZKUMU	291
12.2 STRATEGIE TVORBY VZORKU	293
12.3 ÚČELOVÝ VÝBĚR	293
12.3.1 Techniky tvorby vzorku	295
12.3.2 Povaha vzorku	298
12.3.3 Případová studie: cílený výběr	300
12.3.4 Účelový výběr a jeho použití	303
12.4 TEORETICKÝ VÝBĚR	304
12.4.1 Postup tvorby dat a povaha vzorku v teoretickém výběru	306
12.5 TVORBA VZORKU V ETNOGRAFICKÉM VÝZKUMU: VÝBĚR TERÉNU	308
12.6 VZOREK VÝZKUMU A MOŽNOSTI ZOBECNĚNÍ	309
12.7 DOVĚTEK: JAK OZNAČUJEME AKTÉRY VÝZKUMU, JDE-LI O AKTÉRY-LIDI	312
Shrnutí	313
Doporučená literatura	314

13.1 KVALITATIVNÍ ROZHOVOR JAKO SITUOVANÁ UDÁLOST	317
13.2 KDY ROZHOVORY POUŽÍT A KDY SE NA NĚ PŘÍLIŠ NESPOLÉHAT	320
13.3 TYPY ROZHOVORŮ	321
13.4 TYPY ROZHOVORŮ DLE MÍRY STRUKTUROVANOSTI	322
13.4.1 Rozhovor polostrukturovaný (polostandardizovaný)	322
13.4.2 Rozhovor nestrukturovaný (nestandardizovaný/neformální/volný)	326
13.4.3 Rozhovor narativní	328
13.5 ROZHOVOR S VÍCE OSOBAMI – FOCUS GROUP	330
13.6 ROZHOVORY S VYUŽITÍM KOMUNIKAČNÍCH TECHNOLOGIÍ	333
13.7 POMOCNÉ TECHNIKY PŘI VEDENÍ ROZHOVORŮ	335
13.8 REALIZACE ROZHOVORU	338
13.8.1 Volba typu rozhovoru	339
13.8.2 Výběr a oslovení účastníků výzkumu	339
13.8.3 Příprava rozhovoru	340
13.8.4 Provedení rozhovoru	342
13.9 PASPORTIZACE A TRANSKRIPCE ROZHOVORU	345
13.9.1 Doslovná transkripce	347
13.9.2 Komentovaná transkripce	347
13.9.3 Redigovaná transkripce	349
13.9.4 Shrnující protokol	350
13.9.5 Selektivní protokol	351
Shrnutí	351
Doporučená literatura	352

14.1	ÚČASTNĚNÍ SE	356
14.1.1	Terén	356
14.1.2	Vstup do terénu	357
14.1.3	Míra účastnění se	359
14.1.4	Role aktérů v terénu	359
14.1.5	Strategie vytváření vztahů	361
14.1.6	Princip enkulturace	363
14.1.7	Nezbytnost komunikace	363
14.2	POZOROVÁNÍ	364
14.2.1	Slepota v domácím prostředí	369
14.2.2	Zúčastněné pozorování jako oxymoron	370
14.3	PSANÍ	371
14.3.1	Povaha záznamu pozorování	371
14.3.2	Situovanost a vymezení výzkumníkovy pozice	373
14.3.3	Záznam pozorování	374
14.4	PROČ PROVÁDĚT ZÚČASTNĚNÉ POZOROVÁNÍ	382
14.5	ETNOGRAFICKÝ VÝZKUM	383
14.5.1	Etnografie, terénní výzkum, zúčastněné pozorování	383
14.5.2	Alternativy „klasické“ etnografie	384
14.5.3	Autoetnografie	384
14.5.4	Online etnografie	385
14.5.5	Strukturované pozorování v etnografickém výzkumu	385
14.6	NEETNOGRAFICKÉ FORMY POZOROVÁNÍ	386
14.6.1	Nezúčastněné pozorování	386
14.6.2	Pozorování v kombinaci s jinými technikami tvorby dat	387
	Shrnutí	388
	Doporučená literatura	389

15.1 NEVTÍRAVÉ PŘÍSTUPY V PERSPEKTIVĚ SPOLEČENSKÝCH VĚD A PROBLÉM TERMINOLOGIE	400
15.2 MOŽNÉ VYUŽITÍ ZDROJŮ DAT V NEVTÍRAVÝCH VÝZKUMNÝCH PŘÍSTUPECH	401
15.3 VÝHODY A LIMITY NEVTÍRAVÝCH VÝZKUMNÝCH PŘÍSTUPŮ	403
15.4 SPECIFIKA VÝZKUMNÉHO PROCESU	404
15.4.1 Výzkum s využitím odborných sekundárních dat	407
15.4.2 Výzkum s využitím mediálních zdrojů	408
15.4.3 Výzkum s využitím virtuálních dat	409
Shrnutí	412
Doporučená literatura	413

Za komentáře kapitoly a doplnění psychologických aspektů děkujeme doc. PhDr. Ivě Poláčkové Šolcové, Ph.D. Za zpracování podkapitoly 15.4.2 Výzkum s využitím mediálních zdrojů děkujeme Mgr. Markétě Škodové z Metropolitní univerzity Praha.

16.1 CO NENÍ KVALITATIVNÍ ANALÝZA A INTERPRETACE	417
16.2 POVAHA INTERPRETACE V KVALITATIVNÍM VÝZKUMU	419
16.3 ZÁKLADNÍ ANALYTICKÉ ČINNOSTI	421
16.4 TEORIE V PROCESU ANALÝZY A INTERPRETACE	423
16.5 CÍLE KVALITATIVNÍ ANALÝZY	425
16.6 ANALYTICKÉ POSTUPY	427
16.7 ANALÝZA POMOCÍ SEGMENTACE A KÓDOVÁNÍ	429
16.7.1 Segmentace	429
16.7.2 Kódování	430
16.7.3 Poznámkování	436
16.7.4 Co si počít s okódovanými daty	439
16.8 OD ANALÝZY A INTERPRETACE K VÝSLEDNÉMU TEXTU	441
Shrnutí	442
Doporučená literatura	443

Za odbornou spolupráci na kapitole děkuji Mgr. Hedvice Novotné, Ph.D., a Mgr. Magdaléně Šťovíčkové Jantulové, která se také postarala o doplnění sociologických aspektů v analytickém procesu.

17.1	ÚVODNÍ POZNÁMKA	449
17.2	HISTORICKÁ PERSPEKTIVA VĚDY, SPOLEČENSKÝCH VĚD A JEJICH POZNÁVACÍCH PROBLÉMŮ	449
17.3	NOVODOBÁ VĚDECKÁ REVOLUCE, JEJÍ POSLÁNÍ A NOVÉ POSTUPY POZNÁVÁNÍ SVĚTA	450
17.4	HISTORICKÝ KONTEXT FORMOVÁNÍ VĚD O SPOLEČNOSTI	452
17.5	SPOLEČENSKÉ VĚDY NA CESTĚ K ROZVINUTĚJŠÍ REFLEXIVITĚ VĚDECKÝCH INSTITUCÍ	455
	Doporučená literatura	461